VLIV INOVATIVNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU UČITEL NAŽIVO NA ROZVOJ KLÍČOVÝCH PROFESNÍCH KOMPETENCÍ STUDENTŮ UČITELSTVÍ – VÝSLEDKY EVALUAČNÍHO VÝZKUMU

IMPACT OF THE INNOVATIVE TEACHER EDUCATION PROGRAMME TEACH LIVE ON THE DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCE – RESULTS OF EVALUATION RESEARCH

Vladimíra Spilková, Barbora Zavadilová

Klíčová slova: *vzdělávání učitelů, evaluace vzdělávacího programu, rozvoj profesních kompetencí*

Keywords: *teacher education, evaluation of educational programme, development of professional competence*

Cíle v ČJ

Cílem příspěvku je prezentovat výsledky evaluačního výzkumu týkajícího se procesu i výsledků vzdělávacího programu Učitel naživo (dále UNŽ) v letech 2017–2019 a to zejména z hlediska: (a) jeho dopadu na rozvoj profesních kompetencí studentů učitelství; (b) na úroveň jejich self-efficacy; (c) motivace k učitelství, ochoty nastoupit do profese; (d) přínosu pro provázející učitele z praxe a jejich žáky. Cílem výzkumu bylo ověřit, zda a do jaké míry se daří naplňovat cíle programu UNŽ, dále také srovnat získaná data s širší populací začínajících učitelů u nás i v zahraničí (výzkumy CLoSE a TALIS).

Teoretická východiska v ČJ

Zvyšování kvality učitelů, jejich přípravného i dalšího vzdělávání jsou ve vyspělých zemích v centru pozornosti teorie, výzkumu i vzdělávací politiky. Klíčovým teoretickým východiskem v úsilí o zkvalitnění přípravy budoucích učitelů je profesionalizace učitelů a jejich přípravy na profesi (Spilková & Vašutová, 2008). Dalším je sociokonstruktivistická koncepce, která

představuje zásadní obrat v nahlížení na procesy profesního učení. Chápe proces stávání se učitelem jako aktivní konstruování a tvořivé osvojování učitelské profese na základě vlastní zkušenosti a sebeobjevování v roli učitele. Vlivný je také reflektivní model učitelského vzdělávání, tzv. realistický přístup v učitelském vzdělávání, který klade důraz na systematickou reflexi praktické činnosti a na propojení reflektované praxe a teoretické výuky (Korthagen, 2004). Koncepce programu UNŽ je založena na těchto konceptech, a evaluační výzkum kvality programu je tak ověřováním možností a mezí těchto přístupů v českém kontextu.

Metodologie v ČJ

Výzkumný design kombinoval kvantitativní a kvalitativní metody sběru dat od odlišných aktérů. Konkrétně jsou to: (a) longitudinální sebehodnocení studentů UNŽ (nástroje: Rámec profesních kvalit – Tomková et. al.; Kompetenční rámec UNŽ), (b) dotazníky self-efficacy a akademického optimismu v komparaci s daty z mezinárodního šetření TALIS (2013, 2018) a z výzkumu CLoSE (Straková et al., 2017), (c) focus groups se studenty a provázejícími učiteli, (d) záznamové archy z praxí studentů, (e) focus groups s žáky tréninkových škol, (f) dotazníky pro žáky, které vyučují absolventi.

Závěry v ČJ

Longitudinální šetření založené na Rámci profesních kvalit ukazuje, že program úspěšně rozvíjí klíčové profesní kompetence. Kombinace hodnocení vyučujících UNŽ a provázejících učitelů ze škol pak ukazuje, že se daří rozvíjet dovednost reflexe, vytváření bezpečného prostředí a aktivního zapojování žáků do výuky. Srovnání získaných dat s výzkumy CLoSE a TALIS ukázalo, že v řadě typů dovedností (zadávání instrukcí, motivace a aktivní zapojování žáků do výuky) mají už vyšší profesní sebedůvěru než průměrní čeští začínající učitelé. Nepříliš si důvěřují v dovednostech třídního managementu.

Souhrn příspěvku v AJ

The conference contribution presents research results of evaluation of the teacher education programme Ucitel nazivo between 2018-2019, focusing on the following areas: a) impact on the development of professional competence; b) development of student teachers' self-efficacy; c) motivations to enter the profession; d) benefits for the school mentors and the pupils. Attention will be paid to relevant theoretical frameworks such as social constructivism and

reflective practice and the validation of these approaches in the Czech context on the example of the Ucitel nazivo programme.

Bibliografie

Korthagen, F. J. A. (2011). *Jak spojit praxi s teorií: Didaktika realistického vzdělávání učitelů.* Brno: Paido.

Spilková, V., & Vašutová, J. (2008). *Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání.* Praha: Pedagogická fakulta UK.

Tomková, A., Spilková, V., & Kargerová, J. (2012). *Rámec profesních kvalit učitele. Hodnotící a sebehodnotící arch.* Praha: Národní ústav pro vzdělávání.